

วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตย ในจังหวัดเลย*

POLITICAL CULTURE AND DEMOCRACY DEVELOPMENT IN LOEI PROVINCE

พระสิริรัตนเมธี

Phrasirirattanametee

พระปลัดวันต์ วสันตเวที

Phrapalad Wasan Wasantawetee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Loei Buddhist College, Thailand

E-mail: Somsak_maha2011@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมือง 2) ศึกษากระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง 3) เสนอแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณโดยการเก็บข้อมูลจากประชากรจำนวน 499,481 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยค่าสถิติ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน ของผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเมืองและประชาธิปไตย โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสรุปเป็นภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) วัฒนธรรมทางการเมือง พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 38.7$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ได้แก่ 2.1) การมีความเชื่อมั่นต่อระบอบประชาธิปไตย 2.2) การยึดมั่นในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล 2.3) การเคารพกติกาตามระบอบประชาธิปไตย 2.4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง 2.5) การมีสำนึกในหน้าที่พลเมือง 2.6) การมองโลกในแง่ดีมีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ 2.7) การรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล 2.8) การไม่มีจิตใจแบบเผด็จการ รักความเป็นธรรม 3) แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง ประกอบด้วย 3.1) การเสริมสร้างวัฒนธรรม

* Received 5 October 2021; Revised 6 November 2021; Accepted 27 November 2021

ประชาธิปไตยในครอบครัว 3.2) การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในสถานศึกษา 3.3) การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในชุมชน และแนวทางการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย ประกอบด้วย ด้านการเป็นกลุ่มสังเกตการณ์ทางการเมือง ด้านการเป็นตัวแทนกลุ่มหรือพรรคการเมือง ด้านการเคลื่อนไหวทางการเมือง ด้านอาสาสมัครทางการเมือง ด้านการสื่อสารทางการเมือง ด้านจิตสำนึกทางการเมือง ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง

คำสำคัญ: วัฒนธรรมทางการเมือง, การพัฒนา, ระบบประชาธิปไตย

Abstract

The objectives of the research article were to: 1) study the level of political culture, 2) study the process of political cultural enhancement, and 3) recommend the guidance on political cultural development and democratic development in Loei province. The research was conducted by the mixed method research. The quantitative data were collected from the population of 499,481 persons and 400 samples. The instrument of the research was the questionnaire. The descriptive statistics used for data analysis comprised of frequency, percentage and mean. The qualitative data were analyzed through documents, the in-depth interview of eighteen experts, and focus group discussion of nine purposively selected experts of politics and democracy. The data were analyzed through the content analysis and summarized. The findings of the research were as follows: 1) The political culture and democratic development in Loei province were found to be overall at a high level ($\bar{x} = 38.7$); separately considered, all the aspects were found to be at a high level. 2) The process of political cultural enhancement in Loei province consisted of 2.1) trust in democracy, 2.2) commitment in importance and dignity of people, 2.3) respect of democratic rules, 2.4) participation in political activities, 2.5) recognition of civil duties, 2.6) optimism and trust in fellow humans 2.7) recognition of rational and constructive criticism, and 2.8) absence of dictatorship-mindedness and fairness loving. 3) The guidance on development of political culture comprised of 3.1) enhancement of democratic culture in families, 3.2) enhancement of democratic culture in schools, 3.3) enhancement of democratic culture in local communities; the guidance on democratic development in Loei province consisted of 1) participation in the political observation group,

2) representativeness of political groups or parties, 3) political movement, 4) political voluntariness 5) political communication 6) political consciousness, and 7) voting.

Keywords: Political Culture, Development, Democratic

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแนวคิดและเป็นลักษณะเฉพาะในการดำเนินชีวิตของคนในแต่ละสังคมที่แสดงออกถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความก้าวหน้าทีคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น ๆ ยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงาม วัฒนธรรมทางสังคมมีส่วนในการหล่อหลอมวัฒนธรรมทางการเมืองของแต่ละระบบการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมการเมืองที่มีรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่พฤติกรรมทางการเมืองมีการแสดงออกอย่างเด่นชัด ทั้งในรูปแบบของปรัชญา อุดมการณ์ ทศนคติ และความเชื่อทางการเมือง (อมร พิภูลงามโชติ, 2564) โดยวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นผลของการแสดงออกพฤติกรรมของคนในสังคม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง ที่สะท้อนให้เห็นภาพของการเรียนรู้เป็นเสมือนแนวทางของพฤติกรรมในการเสริมสร้างพลังให้ประชาชนได้ยึดถือปฏิบัติ กระบวนการสร้างสถาบันทางการเมือง และรูปแบบต่าง ๆ ของสถาบันทางการเมืองโดยเชื่อว่าเป็นส่วนสำคัญในการสร้างการกล่อมเกล่า (Socialization) สมาชิกในสังคมการเมืองให้มีพฤติกรรมที่เป็นไปในทางที่สังคมการเมืองต้องการ หรือก็คือสร้างให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองขึ้นมา (Mehran Kamrava, 1996) ทฤษฎีที่สำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองคือ ทฤษฎีการเมืองของ Gabriel A. Almond ที่มองว่าการเมืองโดยรวมนั้น สามารถจะพัฒนาได้ หากสมาชิกในสังคมมี “สำนึกพลเมือง (Civic Virtue)” หรือ “วัฒนธรรมพลเมือง (Civic Culture)” ในการเข้าร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขัน (the Participant Political Culture) แต่หากสมาชิกในสังคมการเมืองที่ไม่สนใจการเมือง (the Parochial Political Culture) หรือรับรู้แต่ไม่เข้าร่วมทางการเมือง (the Subject Political Culture) การเมืองนั้นก็จะต้องพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้นได้เกิดการซึมลึกไปสู่สมาชิกในสังคมการเมือง จนเกิดการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยในจิตสำนึกของสมาชิกของสังคมการเมือง และ ในขณะเดียวกันการพัฒนาการเมืองคือการสร้างสถาบันเพื่อสร้างการกล่อมเกล่าทางสังคมและการเมืองให้สมาชิกในสังคมมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยแล้ว ซึ่งในภาวะความทันสมัยทางการเมือง (Political Modernization) จะสัมพันธ์กับการตื่นตัวและมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือความต้องการที่จะแสดงออกถึงวัฒนธรรมการเมืองของสมาชิกในสังคมการเมืองมีสูง สังคมการเมืองก็ต้องเตรียมพร้อมยอมรับ เพราะหากมิเช่นนั้นสังคมการเมืองจะกลายเป็นผู้บีบคั้นสมาชิกในสังคมการเมืองจนเกิด “การตื่นตัว” และ “การมีส่วนร่วม” ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตย (บุญเกียรติ การะเวก

พันธ์, 2552) โดยเฉพาะในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แนวความคิดวัฒนธรรมการเมืองที่ Grabreil A. Almond (Almond, G.A. & B.G. Powell, 1976) ได้เอาแนวความคิดนี้มาเป็นแก่นกลางหรือใช้เป็นแนวคิดที่ขัดแย้งในการวิเคราะห์ ซึ่งที่จริงแล้วนักรัฐศาสตร์ในหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อีกจำนวนไม่น้อยก็ได้ใช้แนวความคิดทางวัฒนธรรมมาในการวิเคราะห์การเมืองเช่นกัน

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นกระแสหลักทางการเมืองการปกครองของสังคมโลกและในหลายประเทศได้พยายามพัฒนาให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยการพัฒนาภาคีประกอบ กลไกและกระบวนการประชาธิปไตย ให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ประชาธิปไตยสำหรับในประเทศไทย แม้จะใช้รูปแบบการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยมานาน แต่กลไกและกระบวนการทางการเมืองบางประการยังไม่พัฒนาให้ก้าวหน้าเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและนักการเมืองถิ่นจังหวัดต่าง ๆ สำหรับการพัฒนาประชาธิปไตยในจังหวัดเลยมีแนวโน้มไม่ดีขึ้น เนื่องจากนักการเมืองถิ่นจังหวัดเลย ได้นำรูปแบบการหาเสียงหลายลักษณะที่เป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนในการหาเสียงเลือกตั้งมาใช้ ทำให้การออกเสียงลงคะแนนของประชาชนไม่เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ซึ่งมีผลให้การพัฒนาคุณภาพตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยเกิดได้ยาก (ไชยวุฒิ มนตรีรักษ์, 2551) นอกจากนั้นแม้จังหวัดเลยจะมีการเลือกตั้งมาแล้วหลายครั้ง มีนักการเมืองถิ่นที่ได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วจำนวนมาก แต่ยังไม่เคยมีการศึกษาด้านวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยอย่างเป็นระบบ ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ขึ้น ตามที่ลูเซียน พาย (Lucian Pye) (อุทัย หิรัญโต, 2525) ได้ชี้ให้เห็นลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองว่าวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นทัศนคติ เป็นความเชื่อถือ และเป็นความรู้สึกของคน ทัศนคติหรือความเชื่อดังกล่าว จะเป็นตัวกำหนดว่าเขาควรจะมีบทบาทอย่างไรและแค่ไหนในระบบการเมืองและการปกครองของชุมชน พฤติการณ์ทางการเมืองของบุคคลจะเป็นไปในลักษณะใด หรือมีเรื่องอะไรมากน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองที่เขาผู้นั้นเอง ตามที่ พรอัมรินทร์ พรหมเกิด กล่าวว่า วัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับประชาธิปไตย คือ วัฒนธรรมแบบพลเมือง วัฒนธรรมแบบพลเมืองที่จำเป็นต้องสร้างขึ้นเพื่อเอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ส่วนวัฒนธรรมที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย คือ การไม่สนใจมีส่วนร่วมทางการเมือง ขาดสำนักแห่งการรักษากฎหมายและการเคารพกฎกติกาของสังคม ความคิดเรื่องจิตสาธารณะที่คับแคบ หลักสันติวิธีและการประนีประนอมยังไม่ถูกนำไปปฏิบัติ และความเข้าใจเรื่องการใช้สิทธิของตนเองและการเคารพสิทธิของผู้อื่นยังมีน้อย (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2557) ปัญหาและอุปสรรคของระบอบประชาธิปไตยไทยที่แท้จริงจึงอยู่ที่ความไม่สามารถที่จะทำให้มิติของเป้าหมายหรือหลักการของประชาธิปไตยเกิดขึ้นอย่างแท้จริงและมั่นคง ในบางช่วงเป้าหมายของประชาธิปไตยอาจจะเกิดขึ้นบ้างแล้วก็หายไป ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ประชาธิปไตยของไทยติดอยู่กับรูปแบบ

หรือกระบวนการของประชาธิปไตยเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากการพยายามแก้ไขรูปแบบโครงสร้างหรือลักษณะของสถาบันทางการเมืองเหล่านี้อยู่เสมอ และอุปสรรคที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย รวมทั้งการบริหารราชการแผ่นดินที่มีการปฏิบัติสำเร็จผลในประเทศที่มีการพัฒนาแล้ว หากแต่ล้มเหลวในประเทศไทยสาเหตุมาจากข้อเท็จจริงที่สำคัญที่สุดนั้นคือสังคมไทยเป็นสังคมที่มีระบบอุปถัมภ์ (สถาบันพระปกเกล้า, 2559) และจากรายวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลนาอ้อยยังพบว่ามีจุดอ่อน คือ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนบางส่วนภายในพื้นที่ต่อการพัฒนาแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ อย่างจริงจัง และมีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการพัฒนาในทุกทุกด้าน เมื่อเน้นพัฒนาไปในด้านใดด้านหนึ่งทำให้ไม่สามารถพัฒนาอย่างทั่วถึง (เทศบาลตำบลนาอ้อย 2564, 2564)

ดังนั้นเมื่อศึกษาตัวเลขเชิงประจักษ์จากการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งใน 3 ครั้งที่ผ่านมา กล่าวคือ ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นทางการทั่วไปเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 และครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2562 ที่ผ่านมา ยังพบว่า ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดเลยได้แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นทางการทั่วไปเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 2550 จากผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งจังหวัดเลยจำนวน 450,300 คน ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 338,433 คน คิดเป็นร้อยละ 75.16 อยู่ในอันดับที่ 45 ของประเทศ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นทางการทั่วไปเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2554 จากผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งจังหวัดเลยจำนวน 450,300 คน ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 369,350 คน คิดเป็นร้อยละ 75.16 อยู่ในอันดับที่ 12 ของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2562) การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นทางการทั่วไปเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2562 พบว่า จากผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งจังหวัดเลยจำนวน 450,300 คน มีคนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน 338,433 คน คิดเป็นร้อยละ 75.16 (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2562) จะเห็นได้ว่าถึงแม้บริบทโดยทั่วไปของประชาชนในจังหวัดเลยจะมีวิถีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย การรับรู้ข่าวสารอยู่ในวงจำกัด ประชาชนในพื้นที่มีความสัมพันธ์ในระดับเครือญาติรักใคร่นับถือกัน ผูกพันระหว่างกันและกัน เชื่อถือไว้วางใจกันและกันค่อนข้างสูง และเมื่อถึงเวลาที่จะต้องออกไปแสดงสิทธิของตนเองในการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งกลับปรากฏว่าประชาชนชาวจังหวัดเลยกลับออกไปลงในการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งอยู่ในอัตราส่วนและร้อยละที่อยู่ในระดับต้น ๆ ของเมืองไทย จากความเป็นมาดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาวิจัย “วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย” ในครั้งนี้ เพื่อนำผลการวิจัยใช้เป็นแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตยและนำไปสู่วิถีทางแห่งประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังต่อไปนี้ การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ด้านขอบเขต

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ทั้ง 14 อำเภอในจังหวัดเลยที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 499,481 คน (สำนักงานจังหวัดเลย, 2563) กลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้สูตรคำนวณของ (Taro Yamane, 1967) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน

ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตย

ด้านตัวแปร ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และตัวแปรตาม ได้แก่ วัฒนธรรมทางการเมือง จำนวน 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านจิตสำนึกทางการเมือง 2) ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง 3) ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง 4) ด้านการเป็นตัวแทนกลุ่มหรือพรรคการเมือง 5) ด้านการเคลื่อนไหวทางการเมือง 6) ด้านการเป็นอาสาสมัครทางการเมือง และ 7) ด้านการเป็นกลุ่มสังเกตการณ์ทางการเมือง

2. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 บัณฑิตส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจของวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตย ประกอบด้วย ด้านจิตสำนึกทางการเมือง ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ด้านการเป็นตัวแทนกลุ่มหรือพรรคการเมือง ด้านการเคลื่อนไหวทางการเมือง ด้านการเป็นอาสาสมัครทางการเมือง และด้านการเป็นกลุ่มสังเกตการณ์ทางการเมือง ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนโดยได้นำแบบสอบถามหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) มีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

3.1 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 คน โดยการวัดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามแต่ละข้อและวัตถุประสงค์ (IOC: The Index of Item Objective Congruence)

3.2 เกณฑ์การแปลความหมาย ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ ซึ่งเครื่องมือการวิจัยฉบับนี้ได้ค่า IOC 0.8 - 1 ทุกข้อ ซึ่งถือว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.8 จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มาเป็นข้อคำถามซึ่งได้ตรวจสอบแบบสอบถามแล้วเห็นว่ามีความเที่ยงตรงของเนื้อหาครอบคลุมในแต่ละด้านและครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Ronna, C. T. & Laurie, C., 2003)

3.3 หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของครอนบาค (α : Cronbach's Alpha Coefficient) โดยเครื่องมือการวิจัยได้ค่าของแบบสอบถาม 0.87 คณะผู้วิจัยจึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน 400 ฉบับ
2. ตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลของแบบสอบถาม
3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อศึกษาลักษณะและการแจกแจงของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์มาตรฐาน 5 ระดับ (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ด้านขอบเขต

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 18 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิภาคส่วนราชการ นักการเมืองและผู้บริหารท้องถิ่น นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ ตัวแทนกลุ่มผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มผู้นำสตรี และตัวแทนสภาเด็กและเยาวชน

1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กลุ่มตัวอย่างในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิภาคส่วนราชการ นักการเมืองและผู้บริหารท้องถิ่น นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ ตัวแทนกลุ่มผู้นำชุมชน และตัวแทนสภาเด็กและเยาวชน

1.3 ด้านเนื้อหา ได้แก่ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย

1.4 เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ (Interviews Form) แบบมีโครงสร้าง จำนวน 4 ตอน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ 2) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง 3) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง 4) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย เพื่อนำมาวิเคราะห์โดยสนทนากลุ่มนำไปสู่กระบวนการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย

1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1. กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตย ระยะที่ 2. การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และระยะที่ 3. แนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย โดยใช้การสนทนากลุ่ม

1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการตีความ (Interpretation) ซึ่งได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้ “การตรวจสอบสามเส้า (Triangulation)” (Denzin, et al, 2000) โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อบรรเทาข้อผิดพลาดเรื่องเดียวกัน

ผลการวิจัย

การศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพศหญิง จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3 อายุระหว่าง 28 - 37 ปี จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 29 มีการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 ละมีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 36.4 ตามลำดับ

2. วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 38.7$) ระเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก พบว่า ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.11$) รองลงมาคือ ด้านจิตสำนึกทางการเมือง ($\bar{X} = 4.06$) และด้านการสื่อสารทางการเมือง ($\bar{X} = 3.95$) ตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย

ระดับวัฒนธรรมทางการเมือง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1 ด้านจิตสำนึกทางการเมือง	4.06	0.63	มาก
2 ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง	4.11	0.58	มาก
3 ด้านการสื่อสารทางการเมือง	3.96	0.60	มาก
4 ด้านการเป็นตัวแทนกลุ่มหรือพรรคการเมือง	3.71	0.61	มาก
5 ด้านการเคลื่อนไหวทางการเมือง	3.76	0.61	มาก
6 ด้านการเป็นอาสาสมัครทางการเมือง	3.81	0.61	มาก
7 ด้านการเป็นกลุ่มสังเกตการณ์ทางการเมือง	3.68	0.64	มาก
ภาพรวม	3.87	0.37	มาก

กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านการมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย คำนึงถึงหลักสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของการทำงานของนักการเมืองที่ต้องตระหนักถึงหลักความเสมอภาคกันในทางกฎหมาย ประชาชนทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกันซึ่งใช้บังคับกับทุกคนในชุมชน “สิทธิในการชุมนุม สิทธิในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย สิทธิในการเลือกประกอบอาชีพ สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการรับรู้ข่าวสาร และต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 1, 2564)

2. ด้านการยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล เชื่อถือในความสำคัญศักดิ์ศรีของตนเองและศักดิ์ศรีที่ย่อมถูกคุ้มครองโดยกฎหมาย เพื่อให้ทุกคนได้อยู่

อย่างมีความสุข มีความเท่าเทียมกัน สร้างความรู้สึกที่ดีต่อกันให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยและใช้ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทยเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

3. ด้านการเคารพกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม รับผิดชอบให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเป็นตัวอย่างแก่สังคม “ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 3, 2564)

4. ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง สนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม จัดกิจกรรมเสวนาทางการเมืองสร้างแกนนำทางการเมืองเพื่อให้เป็นตัวแทนของภาคส่วนต่าง ๆ “การนำเสนอเหตุผลผ่านกิจกรรมทางการเมืองภายใต้กรอบกฎหมายกำหนด ร่วมประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของชุมชน” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 4, 2564)

5. ด้านการมีสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้ความสามารถที่จะพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าได้ต้องเป็นผู้เลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีความสามารถทำให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้า ทำงานอย่างเสียสละเพื่อตอบสนองตามความต้องการของประชาชน “เป็นต้นแบบกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ใช้ความรู้เพื่องานจะได้สำเร็จลุล่วง เรียบร้อย รวดเร็ว เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มการเมืองในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 5, 2564)

6. ด้านการมองโลกในแง่ดีมีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ สร้างความไว้วางใจให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางการเมือง เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้เลือกแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนากิจกรรมทางการเมืองและลดความขัดแย้งทางการเมือง “การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นทำให้สังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สร้างโอกาสสร้างอนาคตที่ดีให้ประชาชนในท้องถิ่น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 6, 2564)

7. ด้านการรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและเป็นไปในทางสร้างสรรค์ การแสดงความคิดเห็นตามข้อกฎหมายไม่ละเมิดกฎหมาย รับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนทุกระดับ เปิดโอกาสในการรับฟังความคิดเห็นผู้อื่นแสดงบทบาทผู้นำที่ใช้กิจกรรมทางการเมือง “การแสดงสิทธิเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นสะท้อนปัญหาความต้องการของตนเองควบคู่กับการใช้คุณธรรม” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 7, 2564)

8. ด้านการไม่มึนงงแบบเผด็จการ มีจิตสาธารณะไม่แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดการใช้อำนาจที่เป็นธรรม นำปัญหาความต้องการมาเชื่อมโยงให้เกิดการจัดการที่เหมาะสมจะช่วยลดความขัดแย้ง “เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจต่าง ๆ รวมถึงการสนับสนุนให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 8, 2564)

แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า

แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง พบว่า 1) การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในครอบครัว ได้แก่ การมีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เคารพและยอมรับในกติกาหรือข้อตกลงร่วมกันของครอบครัว 2) การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในสถานศึกษา ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งและสนับสนุนกิจกรรมของสภานักเรียนนิสิตและนักศึกษา สอนและฝึกหัดให้รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม และรับฟังความคิดเห็นคนอื่น 3) การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ การใช้หลักธรรมาภิบาลหรือจรรยาบรรณในการทำงานการดำเนินชีวิต การยอมรับและปฏิบัติตามกฎหมายกฎระเบียบหรือข้อตกลงร่วมกันของชุมชน “การเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนแสดงความคิดเห็นเรื่องต่าง ๆ การใช้ความรู้และเหตุผลในการตัดสินใจและแก้ปัญหา การติดตามข่าวสารต่าง ๆ การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ และในกรณีมีปัญหาความขัดแย้งในชุมชนจะต้องใช้วิธีประนีประนอมไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อให้เกิดสันติสุข” (การสนทนากลุ่ม ที่1, 2564)

แนวทางการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย พบว่า 1) ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง ประกอบด้วย การออกเสียงประชามติ การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การตรวจรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การไม่ทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง และการถอดถอนนักการเมือง 2) ด้านจิตสำนึกทางการเมือง ประกอบด้วย การมีจิตสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง การมีอุดมการณ์ทางการเมือง การยึดหลักสันติวิธีและการประนีประนอม การเคารพในสิทธิและหน้าที่ และความรับผิดชอบและการยึดมั่นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย 3) ด้านการสื่อสารทางการเมือง ประกอบด้วย การติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง การสนทนาเรื่องกิจกรรมทางการเมือง และการสะท้อนปัญหาในพื้นที่ และการแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ 4) ด้านการเป็นอาสาสมัครทางการเมือง ประกอบด้วย การติดตามการจัดตั้งคณะทำงาน การติดตามการนับคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การเป็นผู้สังเกตการณ์ในกิจกรรมทางการเมือง และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ 5) ด้านการเคลื่อนไหวทางการเมือง ประกอบด้วย การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การลงชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการร่วมคัดค้านนโยบายของภาครัฐ 6) ด้านการเป็นตัวแทนกลุ่มหรือพรรคการเมือง ประกอบด้วย การเป็นตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การเป็นผู้สนับสนุนพรรคการเมือง และการเป็นตัวแทนกลุ่มสมาชิกในชุมชน 7) ด้านการเป็นกลุ่มสังเกตการณ์ทางการเมือง ประกอบด้วย การเป็นคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง การรณรงค์ให้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง การเป็นอาสาสมัครชุมชน และการเป็นอาสาสมัครภาคีเครือข่ายประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับการสนทนากลุ่ม, ที่1 เมื่อ 10 สิงหาคม

2564 สรุปได้ว่า “ในจังหวัดเลยประชาชนส่วนใหญ่สนใจในการเมืองไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง การมีจิตอาสาทางการเมือง การจัดกิจกรรมทางการเมือง การเป็นตัวแทนกลุ่มการเมือง มีกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่อาสาเข้ามาเล่นการเมือง” (การสนทนากลุ่ม ที่1, 2564)

อภิปรายผล

1. การศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ระเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามลำดับแรก พบว่า ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง ด้านจิตสำนึกทางการเมือง ด้านการสื่อสารทางการเมือง ด้านการเป็นอาสาสมัครทางการเมือง ด้านการเคลื่อนไหวทางการเมือง ด้านการเป็นตัวแทนกลุ่มหรือพรรคการเมือง ด้านการเป็นกลุ่มสังเกตการณ์ทางการเมือง ที่เป็นเช่นนี้กล่าวได้ว่า ประชาชนในจังหวัดเลยมีวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยที่ดีงาม มีความสนใจในกิจกรรมทางการเมือง และในระดับเยาวชนคนรุ่นใหม่ยังมีสภาเด็กและเยาวชนเพื่อพัฒนาและส่งเสริมระบบประชาธิปไตยในจังหวัด จึงส่งผลให้วัฒนธรรมทางการเมืองที่เข้มแข็ง ตลอดจนมีความรักในระบบประชาธิปไตย ตามที่ เยาวเรศ แดงจวง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยด้านเพศ สาขาวิชา ลักษณะการอยู่กับครอบครัว ลักษณะเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และปัจจัยด้านภูมิลำเนาที่ต่างกัน มีความสัมพันธ์กับระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (เยาวเรศ แดงจวง, 2549) นอกจากนี้การศึกษาเรื่อง การตื่นตัวทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชน ในอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี พบว่า เมื่อประชาชนได้รับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน หรือสถาบันการเมืองแล้ว ทำให้ประชาชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการเมืองในครอบครัว ชุมชนมีความรู้ รับรู้ข่าวสารทางการเมืองแล้ว จะมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ดีขึ้น (ชลิต วงษ์สกุล และคณะ, 2564)

2. กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย คำนึงถึงหลักสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานตระหนักถึงหลักความเสมอภาคกันในทางกฎหมาย 2) ด้านการยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล เชื่อถือในความสำคัญศักดิ์ศรีของตนเองและศักดิ์ศรีที่ย่อมถูกคุ้มครองโดยกฎหมาย 3) ด้านการเคารพกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย การสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ให้ความสำคัญ ยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน 4) ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการ

ปกครอง สร้างการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยโดยสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม จัดกิจกรรมเสวนาทางการเมืองสร้างแกนนำทางการเมืองเพื่อให้เป็นตัวแทนของภาคส่วนต่าง ๆ 5) ด้านการมีสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง พัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้า ทำงานอย่างเสียสละ เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มการเมืองในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม 6) ด้านการมองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ สร้างความไว้วางใจให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางการเมือง 7) ด้านการรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและเป็นไปในทางสร้างสรรค์ การแสดงความคิดเห็นตามข้อกฎหมายไม่ละเมิด 8) ด้านการไม่มีจิตใจแบบเผด็จการ มีจิตสาธารณะไม่แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดการใช้อำนาจที่เป็นธรรม นำปัญหาความต้องการมาเชื่อมโยงให้เกิดการจัดการที่เหมาะสมจะช่วยลดความขัดแย้ง ตามที่ ศตวรรษ สงกาพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดเลย พบว่า การบูรณาการแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น พบว่า จรรยาบรรณของความเป็นนักการเมืองหรือข้าราชการที่ทำงานให้กับเทศบาลทุกระดับ พร้อมทั้งการกำหนดบทบาทของผู้นำที่จะต้องเป็นต้นแบบการประพฤติปฏิบัติ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดเลย พบว่า จะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมที่จะนำไปเป็นหลักการเพื่อการสนับสนุนเพื่อการพัฒนาจริยธรรม การช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาจริยธรรม และการกระตุ้นเพื่อการพัฒนาจริยธรรม (ศตวรรษ สงกาพันธ์, 2563) อีกทั้งยังมีการศึกษาเรื่องธรรมาภิบาลในการเมืองท้องถิ่นของไทย พบว่า บทบาทของนักการเมืองท้องถิ่นในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือนักการเมืองต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีความซื่อสัตย์สุจริต มีภาวะผู้นำในการปกครองกระตุ้นมาตรการการตื่นรู้ทางสังคม การบริหารแบบธรรมาภิบาลจะช่วยแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน (สะพรั่ง สุขเวชชวรกิจ, 2561)

3. แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า มีแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในครอบครัว ได้แก่ การมีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สามัคคี เคารพและยอมรับในกติกา มีคุณธรรมและปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา 2) การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในสถานศึกษา ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งและสนับสนุนกิจกรรมของสภานักเรียนนิสิตและนักศึกษา สอนและฝึกหัดให้รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม และรับฟังความคิดเห็นคนอื่น 3) การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ การใช้หลักธรรมคุณธรรมจริยธรรมในการทำงานการดำเนินชีวิต การยอมรับและปฏิบัติตามกฎหมายกฎระเบียบหรือข้อตกลงร่วมกันของชุมชน ตามที่เปรมศักดิ์ แก้วมรกฎ ได้ศึกษาวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในสังคมพหุ

วัฒนธรรม กรณีศึกษา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา พบว่า ด้านลักษณะการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นจะเป็นรูปแบบของการพูดคุยเรื่องการเมือง แต่ที่เป็นหลักคือการไปเลือกตั้งโดยส่วนใหญ่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่วัยรุ่นพึงประสงค์ ได้แก่ 1) ต้องการพื้นที่แสดงออกทางการเมือง 2) การเลือกตั้ง 3) มีส่วนร่วมในการเลือกผู้ปกครองระดับท้องถิ่นด้วยตนเอง แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่น ได้แก่ 1) ครอบครัวปลูกฝังจิตสำนึกการเมือง 2) โรงเรียน ให้ความรู้เกี่ยวกับการเมือง 3) ชุมชน ต้องสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองขึ้นมาศาสนาต้องปลูกฝังเรื่องความดี 5) หน่วยงานทางการปกครองมีส่วนสำคัญ เพราะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง (เปรมศักดิ์ แก้วมรกฎ, 2561) แนวทางการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย พบว่า 1) ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง ประกอบด้วย การออกเสียงประชามติ การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การตรวจรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การไม่ทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง และการถอดถอนนักการเมือง 2) ด้านจิตสำนึกทางการเมือง ประกอบด้วย การมีจิตสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง การมีอุดมการณ์ทางการเมือง การยึดหลักสันติวิธีและการประนีประนอม การเคารพในสิทธิและหน้าที่ และความรับผิดชอบและการยึดมั่นในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย 3) ด้านการสื่อสารทางการเมือง ประกอบด้วย การติดตามข่าวสารการเลือกตั้ง การรับรู้ข่าวสารทางการเมือง การสนทนาเรื่องกิจกรรมทางการเมือง และการสะท้อนปัญหาในพื้นที่ และการแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ 4) ด้านการเป็นอาสาสมัครทางการเมือง ประกอบด้วย การติดตามการจัดตั้งคณะทำงาน การติดตามการนับคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การเป็นผู้สังเกตการณ์ในกิจกรรมทางการเมือง และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ 5) ด้านการเคลื่อนไหวทางการเมือง ประกอบด้วย การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การลงชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการร่วมคัดค้านนโยบายของภาครัฐ 6) ด้านการเป็นตัวแทนกลุ่มหรือพรรคการเมือง ประกอบด้วย การเป็นตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การเป็นผู้สนับสนุนพรรคการเมือง และการเป็นตัวแทนกลุ่มสมาชิกในชุมชน 7) ด้านการเป็นกลุ่มสังเกตการณ์ทางการเมือง ประกอบด้วย การเป็นคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง การณรงค์ให้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง การเป็นอาสาสมัครชุมชน และการเป็นอาสาสมัครภาคีเครือข่ายประชาธิปไตย ตามที่ มานพ เข้มเมืองและประชัน คะเนวัน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองแวง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ด้านการใช้สิทธิการเลือกตั้ง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งเมื่อมีการเลือกตั้ง (มานพ เข้มเมือง และประชัน คะเนวัน, 2559) นอกจากนี้ พรอัมรินทร์ พรหมเกิด ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตยในเขตชนบทอีสาน: กรณีศึกษาประชาชนในเขตหมู่บ้านคำบงและหมู่บ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง

จังหวัดขอนแก่น พบว่า วัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับประชาธิปไตย คือ วัฒนธรรมแบบพลเมือง วัฒนธรรมแบบพลเมืองที่จำเป็นต้องสร้างขึ้นเพื่อเอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย มี 6 ประการสำคัญ คือ สำนักแห่งการมีส่วนร่วม สำนักแห่งการรักษากฎหมาย การยึดหลักสันติวิธี การรู้จักใช้สิทธิของตนและรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพผู้อื่น และการมองโลกในแง่ดี (พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2557) นอกจากนี้ กรรพ ธัญญกรณ์ภูวดล และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสกลนคร” พบว่า ควรเปิดโอกาสให้กับประชาชนหรือเยาวชนที่อายุน้อยได้มีโอกาสได้มีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนพฤติกรรมทางการเมือง การกล่อมเกลางทางการเมือง และอุดมการณ์ทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเราควรยกระดับการพัฒนาด้านพฤติกรรมทางการเมือง การกล่อมเกลางทางการเมืองและอุดมการณ์ทางการเมืองให้กับประชาชนทุกวัย (กรรพ ธัญญกรณ์ภูวดล และพินนกาลล์ ธีร์ก้านพลูกลาง, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากการวิจัย

จากการสังเคราะห์งานวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์ข้อมูล เรียกว่า CPPLOEI MODEL ดังแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย สรุปได้ดังนี้ 1) วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย มีกระบวนการเสริมสร้างคือ การมีความเชื่อมั่นต่อระบบประชาธิปไตย การยึดมั่นในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล การเคารพกติกาตามระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การมีสำนึกในหน้าที่พลเมือง การมองโลกในแง่ดี การรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล การไม่มีจิตใจแบบเผด็จการ 3) แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง ประกอบด้วย การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในครอบครัว การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในสถานศึกษา การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยในชุมชนท้องถิ่น และแนวทางการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย ประกอบด้วย ด้านการเป็นกลุ่มสังเกตการณ์ทางการเมือง ด้านการเป็นตัวแทนกลุ่มหรือพรรคการเมือง ด้านการเคลื่อนไหวทางการเมือง ด้านการเป็นอาสาสมัครทางการเมือง ด้านการสื่อสารทางการเมือง ด้านจิตสำนึกทางการเมือง ด้านการออกเสียงเลือกตั้ง ข้อเสนอแนะ มีดังนี้ 1) ควรจัดประชุม อบรม สัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย การพัฒนาระบบประชาธิปไตย 2) สถาบันการศึกษาควรจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างการตื่นตัวทางการเมืองให้แก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ในจังหวัดเลย 3) สถาบันการศึกษาควรสร้างกระบวนการเรียนรู้ การสร้างความเข้าใจ ความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมทางการเมืองในพื้นที่จังหวัดเลย และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรศึกษาวิจัยในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองภาคพลเมือง 2) ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง 3) ควรศึกษาเปรียบเทียบเชิงพื้นที่ที่แตกต่างกันเพื่อพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยเชิงพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย ได้รับทุนอุดหนุนจากกองทุนวิจัยวิทยาลัยสงฆ์เลย ปีงบประมาณ 2564

เอกสารอ้างอิง

กรรพ ธัญญกรณ์ภูวดล และพิมณกาลล์ ธีร์ก้านพลกลาง. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร. วารสารราชนครินทร์, 17(1), 11-19.

- การสนทนากลุ่ม. (10 สิงหาคม 2564). แนวทางการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย. (พระปลัดวสันต์ วสันตเวที, ผู้สัมภาษณ์)
- การสนทนากลุ่ม ที่1. (10 สิงหาคม 2564). แนวทางการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย. (พระปลัดวสันต์ วสันตเวที, ผู้สัมภาษณ์)
- ชลิต วงษ์สกุล และคณะ. (2564). การตื่นตัวทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชน ในอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี. ใน รายงานการวิจัย หลักสูตรบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดงหลวง คณะสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไชยวุฒิ มนตรีรักษ์. (2551). นักการเมืองท้องถิ่นจังหวัดเลย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- เทศบาลตำบลนาอ้อ 2564. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลนาอ้อ. เรียกใช้เมื่อ 11 มิถุนายน 2563 จาก <http://www.tessabannao.go.th/index.php/welcome/detail/831/menu>
- บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์. (2552). วัฒนธรรมประชาธิปไตย. วารสารวัฒนธรรมไทย, 48(6), 23-25.
- เปรมศักดิ์ แก้วมรกต. (2561). วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่น ในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองและยุทธศาสตร์การพัฒนา. มหาวิทยาลัยธนบุรี.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 1. (10 กรกฎาคม 2564). กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย. (พระสิริรัตนเมธี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 3. (10 กรกฎาคม 2564). กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย. (พระสิริรัตนเมธี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 4. (10 กรกฎาคม 2564). กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย. (พระสิริรัตนเมธี, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 5. (11 กรกฎาคม 2564). กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย. (พระปลัดวสันต์ วสันตเวที, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 6. (11 กรกฎาคม 2564). กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย. (พระปลัดวสันต์ วสันตเวที, ผู้สัมภาษณ์)

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 7. (11 กรกฎาคม 2564). กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย. (พระปลัดวันต์ วสนุตเวที, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ 8. (11 กรกฎาคม 2564). กระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตยในจังหวัดเลย. (พระปลัดวันต์ วสนุตเวที, ผู้สัมภาษณ์)
- พรอัมรินทร์ พรหมเกิด. (2557). วัฒนธรรมทางการเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตยในเขตชนบทอีสาน: กรณีศึกษาประชาชนในเขตหมู่บ้านคำบง และหมู่บ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอโนนพอง จังหวัดขอนแก่น. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 31(3), 63.
- มานพ เข้มเมือง และประชัน คະเนวัน. (2559). การมีส่วนร่วมการเลือกตั้งทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหนองแวง อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 5(1), 108-124.
- เยาวเรศ แดงจวง. (2549). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ศตวรรษ สงกาผัน. (2563). การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมือง และโครงสร้างอำนาจผู้นำในจังหวัดเลย. วารสารปัญญาภิธาน, 5(2), 123-136.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2559). ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษใหม่. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สะพรั่ง สุขเวชชวรกิจ. (2561). ธรรมชาติในการเมืองท้องถิ่นของไทย. วารสารรัชตภาคย์, 12(26), 41-65.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2562). ข้อมูลสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- สำนักงานจังหวัดเลย. (2563). แผนพัฒนาจังหวัดเลย พ.ศ. 2561-2565. [ออนไลน์]. เรียกใช้เมื่อ 11 มิถุนายน 2563 จาก https://ww2.loe.go.th/news_strategy
- อมร พิกุลงามโชติ. (2564). การศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาประชาชนในเขตบางกะปิ. วารสารรัชตภาคย์, 15(39), 124-136.
- อุทัย หิรัญโต. (2525). สารานุกรมศัพท์ทางรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- Taro Yamane. (1967). Statistic: An Introductory Analysis. New York: Harpen and Row.

- Almond, G.A. & B.G. Powell. (1976). *Comparative Political Today*. Boston: Little, Brown & Co.
- Denzin, at al. (2000). *Handbook of Qualitative Research* Thousand Oaks. Calif: Sage Publications.
- Mehran Kamrava. (1996). *Understanding Comparative Politics: a framework for analysis*. London and New York: Routledge.
- Ronna, C. T. & Laurie, C. (2003). Indexes of item-objective congruence for multidimensional items. *Int J Test*, 3(2), 163-171.